

Bezrobocie osób wykluczonych społecznie

Pojęcie „wykluczenie społeczne” ma charakter wielopłaszczyznowy i trudne jest do jednoznacznego zdefiniowania, gdyż obejmuje aspekty: ekonomiczny, społeczny, psychologiczny, polityczny i prawny.

Brak pracy, czyli bezrobocie w wymiarze ekonomicznym rodzi szereg konsekwencji natury psychologicznej (np. zła kondycja psychiczna osoby bezrobotnej spowodowana poczuciem bezużyteczności) lub socjologicznej (np. zerwanie więzi rodzinnych z powodu braku środków finansowych). W literaturze przedmiotu bezrobocie jest traktowane jako początek kierowania na „tor wykluczenia” (Kruszka, 2008, s. 51-52).

W ujęciu rynku pracy, za osoby wykluczone społecznie uznaje się osoby, które z różnych przyczyn mają utrudniony dostęp do zatrudnienia, edukacji i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Zgodnie z definicjami stosowanymi w polityce rynku pracy (np. w ustawie z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia, Dz.U. 2025 poz. 620) oraz dokumentami unijnymi (np. EFS+), do tej grupy należą m.in.:

1. **Długotrwale bezrobotni** – osoby pozostające bez pracy przez ponad 12 miesięcy,
2. **Osoby z niepełnosprawnościami** – zwłaszcza z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności,
3. **Osoby 50+** – często wykluczane z powodu wieku i zmian technologicznych,
4. **Osoby do 30 roku życia** – które nie uczą się, nie pracują i nie szkolą,
5. **Osoby o niskich kwalifikacjach** – bez wykształcenia średniego lub zawodowego,
6. **Cudzoziemcy** – z barierami językowymi, kulturowymi i formalnymi,
7. **Osoby korzystające z pomocy społecznej** – m.in. zasiłków stałych, okresowych, itp.,
8. **Samotni rodzice** – często mający trudności z godzeniem pracy z opieką nad dzieckiem,
9. **Osoby po wyjściu z zakładów karnych** – z trudnościami w reintegracji zawodowej,

10. **Osoby uzależnione lub wychodzące z uzależnień** – potrzebujące wsparcia w powrocie na rynek pracy,

11. **Bezdomni i osoby zagrożone bezdomnością.**

Urząd posiada dane statystyczne dotyczące grup wymienionych w pkt. od 1-6.

Cechą wspólną tych osób jest trwała lub przejściowa utrata zdolności do samodzielnego uczestnictwa w rynku pracy, wynikająca z czynników społecznych, zdrowotnych, edukacyjnych lub ekonomicznych.

2. Skala zjawiska w powiecie wodzisławskim:

Tabela nr 1. Podział z uwzględnieniem grup wykluczonych społecznie na lokalnym rynku pracy wg stanu na 31.12.2024 r.

Bezrobotni zarejestrowani ogółem	Długotrwale bezrobotni	Niepełnosprawni	50+	Do 30 roku życia	Bez kwalifikacji	Cudzoziemcy
1847	731	153	471	512	548	32
% udział	39,58%	8,28%	25,5%	27,72%	29,67%	1,73%

Tabela nr 2. Podział z uwzględnieniem grup wykluczonych społecznie na lokalnym rynku pracy wg stanu na 30.06.2025 r.

Bezrobotni zarejestrowani ogółem	Długotrwale bezrobotni	Niepełnosprawni	50+	Do 30 roku życia	Bez kwalifikacji	Cudzoziemcy
2099	760	159	510	562	653	42
% udział	36,21%	7,58%	24,3%	26,77%	31,11%	2%

3. Problemy i bariery powrotu na rynek pracy

Osoby wykluczone społecznie napotykają wiele barier utrudniających powrót na rynek pracy. Do najczęstszych należą: niskie kwalifikacje zawodowe, brak aktualnego doświadczenia oraz trudności w dostosowaniu się do zmieniających się wymagań pracodawców. Często towarzyszą im także problemy zdrowotne, ograniczona mobilność oraz brak kompetencji cyfrowych. Dla wielu z nich istotną przeszkodą są także deficyty społeczne – brak wiary w siebie, niska motywacja, poczucie wykluczenia, a także trudności w nawiązywaniu relacji zawodowych. Dodatkowo osoby te mogą zmagać się z barierami administracyjnymi, np. brakiem dokumentów, czy utrudnionym dostępem do usług publicznych, co znacząco wydłuża proces aktywizacji i utrudnia podjęcie stabilnego zatrudnienia.

4. Działania aktywizacyjne

Działania aktywizacyjne realizowane przez urząd dla osób wykluczonych społecznie można podzielić na kilka kluczowych obszarów, które odpowiadają na ich zróżnicowane potrzeby i pozwalają pokonać bariery w powrocie na rynek pracy:

Tworzenie programów wspierających aktywizację zawodową i społeczną w/w grup:

✓ **Program aktywizacji osób z niepełnosprawnościami**

Cel: pomoc w aktywizacji zawodowej i społecznej w/w grupy oraz promowanie zatrudnienia osób z grupą niepełnosprawności wśród pracodawców.

Program aktywizacji zawodowej osób 50 plus „Potencjał i rozwój”

Cel: przygotowanie osób powyżej 50 roku życia do podjęcia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy oraz pomoc w znalezieniu odpowiedniego miejsca pracy i osiągnięcie stabilizacji zawodowej.

„e-KOmpetencje” – projekt konkursowy w ramach EFS+

Cel: podniesienie poziomu umiejętności podstawowych **wśród 30 bezrobotnych kobiet w wieku powyżej 30 lat, znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji.**

✓ **Poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy**

Spotkania grupowe:

Cel: możliwość nabycia umiejętności tworzenia dokumentów aplikacyjnych oraz przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej.

Spotkania indywidualne z doradcą zawodowym:

Cel: pomoc w określeniu przyszłości zawodowej i zaplanowanie „krok po kroku” działań zmierzających do znalezienia zatrudnienia.

Szkolenia z zakresu umiejętności aktywnego poszukiwania pracy:

Opis działania: w 2024 roku zostało zorganizowanych **6 edycji szkoleń**, wzięło w nich udział **70 osób**. Były to osoby w większości długotrwale bezrobotne, w różnym wieku, posiadające różnorodne doświadczenie zawodowe, wykształcenie czy staż pracy. Jedna z edycji szkolenia przeznaczona była dla osób po 50 roku życia.

Szkolenia w klubie pracy trwają 3 tygodnie i stanowią intensywną dawkę wiedzy, umiejętności i praktycznych narzędzi, które pomagają uczestnikom skutecznie poruszać się po rynku pracy.

Cel: program szkoleniowy łączy teorię z praktyką i koncentruje się na realnych umiejętnościach, które wzmacniają szanse w poszukiwaniu zatrudnienia. Uczestnicy mieli okazję: **analizować lokalny rynek pracy, poznać tajniki tworzenia dokumentów aplikacyjnych, odbyć trening rozmowy rekrutacyjnej, rozwijać umiejętności budowania sieci kontaktów.**

Tabela nr 3. Uczestnicy szkolenia z zakresu umiejętności poszukiwania pracy wg stanu na dzień 31.12.2024 r.

Liczba osób	Długotrwale bezrobotni	Niepełnosprawni	50+	Do 30 roku życia	Bez kwalifikacji	Cudzoziemcy
70	65	6	22	9	20	0
% udział	92,86%	8,57%	31,43%	12,86%	28,57%	0%

Tabela nr 4. Uczestnicy szkolenia z zakresu umiejętności poszukiwania pracy wg stanu na dzień 30.06.2025 r.

Liczba osób	Długotrwale bezrobotni	Niepełnosprawni	50+	Do 30 roku życia	Bez kwalifikacji	Cudzoziemcy
23	9	2	4	7	5	0
% udział	39,13%	8,7%	17,39%	30,43%	21,74%	0%

Poradnictwo psychologiczne

W 2024 roku pomoc psychologiczna została udzielona **29** osobom bezrobotnym (**56 wizyt**). Utrata pracy jest jednym z najbardziej stresujących doświadczeń, wiąże się z dużym lękiem i poczuciem bezsilności, może prowadzić do depresji, uzależnień lub poważnych kryzysów psychicznych. Psycholog w urzędzie diagnozuje występujące trudności i udziela wsparcia, umożliwiającego powrót do równowagi psychicznej, ale także powrót na rynek pracy. Z konsultacji korzystają również osoby, których problemy o podłożu psychicznym uniemożliwiają podjęcie aktywności zawodowej – urząd współpracuje w tym zakresie również z innymi instytucjami pomocowymi działającymi na terenie powiatu.

W ramach **specjalistycznej pomocy psychologicznej** klienci otrzymali wsparcie:

- w radzeniu sobie w trudnych sytuacjach związanych z utratą pracy, zmianą pracy oraz poszukiwaniem nowego zatrudnienia,
- w radzeniu sobie w sytuacjach stresowych oraz w sytuacji wypalenia zawodowego,
- w pokonywaniu barier utrudniających podjęcie lub utrzymanie zatrudnienia,
- w analizie właściwości psychicznych i psychofizycznych oraz predyspozycji zawodowych,
- w analizie właściwości temperamentalnych i osobowościowych, wpływających na sytuację zawodową,
- w zakresie wzmocnienia motywacji i zasobów emocjonalnych,
- w wyznaczaniu celów i planowaniu rozwoju zawodowego.

Pośrednictwo pracy

Jednym z kluczowych działań urzędu w zakresie aktywizacji osób wykluczonych społecznie jest indywidualne oraz dostosowane do potrzeb pośrednictwo pracy. Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, dotknięte długotrwałym bezrobociem, ubóstwem, niepełnosprawnością czy innymi barierami społecznymi, często wymagają szczególnego wsparcia w powrocie na rynek pracy.

Celem omawianych działań jest nie tylko przedstawienie aktualnych ofert pracy, ale przede wszystkim towarzyszenie osobie w całym procesie poszukiwania zatrudnienia – od diagnozy predyspozycji zawodowych, przez przygotowanie dokumentów aplikacyjnych, aż po kontakt z potencjalnym pracodawcą i adaptację w nowym miejscu pracy. W ramach przedstawionych działań oferujemy:

- ✓ indywidualne spotkania z doradcą ds. zatrudnienia,
- ✓ dobór ofert pracy dostosowanych do możliwości i potrzeb,
- ✓ przygotowanie do rozmów kwalifikacyjnych,
- ✓ pomoc w kontaktach z pracodawcami otwartymi na zatrudnianie osób z grup wrażliwych.

Naszym nadrzędnym celem jest przełamanie barier i przywrócenie osobom wykluczonym poczucia sprawczości, godności i wartości, jakie niesie ze sobą zatrudnienie. Wierzymy, że skuteczne wsparcie w zakresie pośrednictwa pracy może być początkiem trwałej zmiany w życiu tych osób.

Podnoszenie kompetencji cyfrowych:

Rozwijanie kompetencji kluczowych (cyfrowych) poprzez organizację warsztatów oraz szkoleń (urząd zakupił program szkoleniowy w tym zakresie). W 2024 roku zorganizowano 2 warsztaty dla 7 osób.

Wsparcie zatrudnienia:

Realizując zadania dotyczące wsparcia zatrudnienia osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy (w tym wykluczonych społecznie) w **roku 2024** urząd przeznaczył łączną kwotę **9 939,8 tys. zł.**

Centrum Integracji Społecznej

Na terenie naszego powiatu funkcjonują dwa Centra Integracji Społecznej – jedno z siedzibą w Godowie, drugie w Radlinie – które aktywnie wspierają osoby zagrożone wykluczeniem społecznym w powrocie na rynek pracy. Urząd współpracuje z dwoma placówkami na podstawie zawartych porozumień, wspólnie realizując działania na rzecz aktywizacji osób pozostających poza rynkiem pracy.

Cel działania: reintegracja zawodowa i społeczna osób, które z różnych przyczyn – takich jak długotrwałe bezrobocie, niepełnosprawność, uzależnienia, doświadczenie przemocy, bezdomność czy trudna sytuacja życiowa – znalazły się na marginesie rynku pracy i życia społecznego. Przywrócenie uczestnikom zdolności do samodzielnego funkcjonowania, odbudowanie motywacji do pracy, rozwój kompetencji społecznych i stopniowe wejście lub powrót na otwarty rynek pracy. Poprzez indywidualne podejście i kompleksową pomoc. Centra Integracji Społecznej tworzą realną szansę na zmianę życiowej ścieżki osób dotkniętych wykluczeniem społecznym.

W ramach wsparcia oferowanego przez CIS uczestnicy mają możliwość: zdobycia lub uzupełnienia kwalifikacji zawodowych poprzez praktyczne zajęcia w ramach pracowni (np. gastronomicznej, etnograficznej, opiekuńczo-asystenckiej), uczestnictwa w warsztatach z rozwoju osobistego i społecznego, korzystania z indywidualnego poradnictwa psychologicznego i zawodowego, odbudowywania umiejętności funkcjonowania w środowisku pracy i społeczeństwie.

Tabela nr 5. Uczestnicy CIS w Godowie wg stanu na dzień 31.12.2023 r.

Miesiąc	Pracownie	Liczba uczestników	Kwota
01/2023	- Gastronomiczno-cateringowa - Etnograficzna - Opiekuńczo-asystencka	13 osób	34 475,24
02/2023	- Gospodarczo-remontowa - Gastronomiczno-cateringowa - Etnograficzna - Opiekuńczo-asystencka	19 osób	29 619,03
03/2023	- Gospodarczo-remontowa - Gastronomiczno-cateringowa - Etnograficzna - Opiekuńczo-asystencka	19 osób	29 768,78
04/2023	- Gospodarczo-remontowa - Gastronomiczno-cateringowa - Etnograficzna - Opiekuńczo-asystencka	19 osób	31 814,57
05/2023	- Gospodarczo-remontowa - Gastronomiczno-cateringowa - Etnograficzna	15 osób	24 729,64
	Projekt Razem z nami – wsparcie obywateli Ukrainy	16 osób	28 872,77
06/2023	- Gospodarczo-remontowa - Gastronomiczno-cateringowa - Etnograficzna	15 osób	19 225,03
	Projekt Razem z nami – wsparcie obywateli Ukrainy	16 osób	29 951,76
07/2023	- Gospodarczo-remontowa - Gastronomiczno-cateringowa - Etnograficzna	11 osób	18 035,49
	Projekt Razem z nami – wsparcie obywateli Ukrainy	16 osób	35 671,67
08/2023	Projekt Razem z nami – wsparcie obywateli Ukrainy		32 208,94
09/2023	Projekt Razem z nami – wsparcie obywateli Ukrainy	16 osób	32 874,86
Razem:			347 247,78

Tabela nr 6. Uczestnicy CIS w Godowie wg stanu na dzień 30.06.2025 r.

Miesiąc	Pracownie	Liczba uczestników	Kwota
01/2025	- Gastronomiczna - Ogrodnicza	11 osób	14 920,40
02/2025	- Gastronomiczna - Ogrodnicza - Opiekuńczo-asystencka	24 osoby	51 013,52
03/2025	- Gastronomiczna - Ogrodnicza - Opiekuńczo-asystencka	32 osoby	73 945,28
04/2025	- Gastronomiczna - Ogrodnicza - Opiekuńczo-asystencka	37 osób	87 806,02
05/2025	- Gastronomiczna - Ogrodnicza - Opiekuńczo-asystencka	40 osób	90 794,37
06/2025	- Gastronomiczna - Ogrodnicza - Opiekuńczo-asystencka	39 osób	80 409,24
Razem:			398 888,83

Tabela nr 7. Uczestnicy CIS w Radlinie wg stanu na dzień 30.06.2025 r.

Miesiąc	Pracownie	Liczba uczestników	Kwota
06/2025	porządkowa	8 osób	15 589,81

Przedsiębiorstwa Społeczne:

Urząd wspiera zatrudnienie w przedsiębiorstwach społecznych naszego powiatu poprzez refundację składek wynagrodzeń.

Tabela nr 7. Udzielone wsparcie dla przedsiębiorstw społecznych na dzień 31.12.2024 r.

Nazwa przedsiębiorstwa	Liczba osób	Wysokość wsparcia
Fundacja EDUARTE	4 osoby	39 377,22 zł
Fundacja dla ASA	9 osób	137 085,49 zł

Tabela nr 8. Udzielone wsparcie dla przedsiębiorstw społecznych na dzień 30.06.2025 r.

Nazwa przedsiębiorstwa	Liczba osób	Wysokość wsparcia
Fundacja dla ASA	12 osób	44 335,12 zł

Podsumowanie:

Naszym nadrzędnym celem jest przełamanie barier i przywrócenie osobom wykluczonym poczucia sprawczości, godności i wartości, jakie niesie ze sobą zatrudnienie. Wierzimy, że skuteczne wsparcie w opisanych obszarach zawodowych i społecznych może być początkiem trwałej zmiany w życiu tych osób.